Ч. 31. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 28. липня 1929. Рік XXXI.

Виходить що тижня в неділю.
Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.
Телеф. Редакції: 29-41.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА
Орґан Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.
Телеф. Друкарні: 29-26.

Жиди затрівожились нашою силою.

„Зростаюча господарча конкуренція українців“.

Під таким заголовком містить жидівська ґазета „Хвіля“ у Львові дуже цікаві замітки про українців і жидів, як то українці відбирають жидам хліб. Досі чути було лиш наші нарікання на те, що жиди визискують наш темний нарід, збогачуються коштом наших селян, пускають наших людей з торбами. Згадана стаття в „Хвілі“ — не перша вже і не остання — доказує, що ми міняємось ролями і тепер вже жиди нарікають на нас, українців, що відбираємо їм хліб. Для нас це дуже важна і цікава справа. Вона не лиш вияснює нашу велику болячку з минулого, але показує і дальшу дорогу в світлу будучину. Тому передруковуємо статтю „Хвілі“ майже в цілости. Отже читаємо там:

„Положення жидівського купецтва у Східній Галичині, а по части й на кресах (себто на Волині. — Ред.) погіршується з кожним днем не лише з причини загального застою в торгівлі, з причини господарчої кризи, браку сталого і дешевого кредиту і натиску податкової шруби, але *в причини господарчої орґанізації українців.* Бо треба памятати, що краєвий комітет орґанізації українських кооператив, утворений українськими діячами ще в 1921 р., взявся в останньому часі енерґічно до праці і розбудував сітку господарчих кооператив майже по цілому краю.

Коли перед війною мали українці у Сх. Галичині всього 557 кооператив, а в тому 391 кредитових, то з початком минулого року мали понад дві тисячі кооператив, а в тому кредитових було лиш 114. Це доказує, що українці присвячують менше часу і праці кредитовим кооперативам, натомісць не перестають орґанізувати господарчо-торговельних кооператив. Бо треба тямити, що перед війною в Галичині майже не було українських сільських кооператив, а тепер українці мають 1488 сільських кооператив, а разом з молочно-споживчими кооперативами, званими Маслосоюз, 1777.

Коли читаємо, що *жидівська людність*, яка перед війною в нашому краю мешкала в досить великому проценті на селі, *мусить тепер покидати село, то причини треба шукати в українських кооперативах, які повстали і повстають дальше.*

Але не лише жиди по селах впали жертвою українських господарчих кооператив: не менше потерпіла жидівська торгівля в малих містечках і більша у більших містах. Може ще не виявляється дуже страта у більших жидівських купців, *але дрібна жидівська торгівля в багатьох містечках майже зліквідована, бо українські кооперативи забрали їй селянських покупців.*

Міських торгівель („Народна Торговля“) було перед війною дуже мало, може кільканацять, але тепер є їх 43. Коли зважиться, що Торговлі є до певної міри гуртівнею для сільських господарчо-споживчих кооператив, то зрозуміється, *як ту сітку кооператив доцільно розбудовано і як та кооперативна орґанізація українців силою своєї орґанізації витискає жидівську торгівлю.*

Не меншу ролю як сільські і міські кооперативи відіграють кооперативи Маслосоюзу, які займаються молочно-споживчою кооперацією. Перше жиди продавали масло в містах чи висилали його до інших країв. Тепер Маслосоюз сам займається збутом масла, сира і молока в краю і також сам вивозить масло за границю. Перед війною мали українці лиш 44 молочно-спож. кооператив, тепер мають їх 287, поверх 6 разів більше як перед війною. *Розуміється, що та сильна орґанізація відбилася дуже відємно на жидівській торгівлі.* На кресах (на Волині) українці не мали перед війною майже жадних кооператив. Щойно в 1926 р. взялися під впливом галицьких українців до зорґанізовання кооп. руху і в 1928 р. мали вже на Волині 185 кооператив. Слабший є ще український кооп. рух на Поліссю.

На протязі одного півріччя 1928 р. зросло число українських кооператив о 215, себто 11.3 проц. З того видко, що орґанізаційний гін не припиняється і мусимо рахуватися з дальшою розбудовою кооп. руху серед українців, бо по думці їх провідників кооперація веде до унезалежнення українського господарчого життя“.

З тих слів жидівської ґазети випливає для нас дуже глибока наука. Коли її зрозуміє весь наш нарід, то наше життя бистро попливе новим широким руслом до кращого завтра. Але про це в слідуючому числі.

Основні доповнення статуту нашої орґанізації.

(Докінчення).

Новинкою в нашій орґанізації є поділ повіту на райони. *Районова орґанізація* не має на меті створювати окремого керуючого чи виконуючого орґанізаційного тіла. Вона *є лиш поділом повіту на райони для полекшення праці, а головно звязку пов. Народнього Комітету з народньою масою повіту.* Цей поділ повіту запроваджено в першій мірі длятого, щоби лекше поборювати великі труднощі комунікації на великому просторі повіту. Пов. Народний Комітет назначує на район свого звязкового з даного району і вже не мусить зноситися в праці з кожною громадою, а тільки з ґрупою громад, які входять до даного району.

Районів не треба творити штучно і не всі вони мусять бути однакові. Вони можуть бути більші і менші, залежно від того, скільки громад тяготіє до якогось села, яке мало би бути районовим осередком; а таке тяготіння витворило саме життя — чи то близьким віддаленням, чи спільністю церкви, школи, чи навіть чисто особистими звязками.

Районова орґанізація має особливе значіння для слабших громадських орґанізацій і для громад, де зовсім нема нашої орґанізації. В таких громадах районові звязкові мають бути просто орґанізаційними інструкторами

На Волині такими районами можуть бути волости (ґміни). Коли зважимо, що тамошні волости мало не дорівнують чашим меншим повітам, то зрозуміємо значіння впровадженої в статуті районової орґанізації.

Партійний податок. Ми знаємо, що значить податок сам по собі. Колиб держава не дістала податку, то вона збанкротувалаб. А таке саме значіння для партії має партійний податок. Досі в нас якось легковажилось ту справу. Ніхто не звертав уваги на те, що занедбання одних партійців відбивалось болюче на других — і то в праці і в грошах. Алеж вічно так не може бути. *Обовязки мусять бути розложені рівномірно на всіх і кошта так само. Тоді це не буде для нікого великим тягарем і разом з тим дасть нам велику силу і достаточні грошові засоби для праці.* Тому на партійний податок звернено в статуті пильну увагу і підкреслено, що він є в розпорядженню виключно Центрального Комітету. Інакше й не може бути, коли ми хочемо пляномірно збирати і розпоряджати нашими засобами.

Так, як в державі збирається податок до скарбу, а потім утримується на нього цілу державну машину, так і в нашій партії весь податок йде до Центрального Комітету, а вже Ц. К. призначує потрібні фонди на всі справи партії і зокрема на повітові й громадські орґанізації. Але при цьому мусить обовязувати певна засада: не орґанізація творить народні маси, а навпаки — народня маса, маса наших партійців творить нашу орґанізацію. І тому партійці мусять дати своїй орґанізації такі грошеві засоби, щоби вона утримала весь свій орґанізаційний апарат, могла істнувати і розбудовуватись та працювати. З того для повітових орґанізацій випливає ясний обовязок: зібрати в повіті стільки податку, щоби його безумовно вистарчило принайменше на покриття всіх потреб повітової орґанізації; іншими словами — наші орґанізації мусять стати самовистарчальними. Факт, що повітові орґанізації не мали завсіди потрібних засобів на свою працю, дуже часто фатально відбивався на їх праці і висліді. Далі того бути не може.

Партійна преса. Ми часто зустрічаємо в пресі голоси, яку то вагу має преса взагалі. Це мусить знати кожний громадянин, а комуж більше знати про силу преси, як не партійцеві? Комуж як не партійцеві знати, що сила преси не в тому, що вона друкується і виходить у світ, а в тому, що її читають люди. Звичайно, що й сила нашої партійної преси може бути лише в тому, щоби всі партійці її читали. А щоби читати ґазету, то треба її мати в себе, треба її передплачувати.

В партійній пресі маємо не лише відомости зі світу, з життя краю і т. д., але маємо в ній відомости з життя партії, маємо в ній вказівки і пояснення до праці в партії. *То якже ми будемо працювати, не знаючи, що, де і як робити?* А обіжників тепер мало. Життя тепер занадто розбудоване, чисельна сила нашої партії занадто велика, як теж і її завдання, щоби охопити все обіжниками. Для цього необхідний свій орґан.

Можна зустрінутись з закидом, що наш орґан для цього за малий. Безперечно! Але хто тому винен? Ми можемо лиш запевнити, що коли кожний партієць сповнить свій обовязок і передплатить свій орґан, то вже за ним діло не стане. Наш орґан стане тоді і досить великим і досить цікавим, щоби задовольнити партію і партійців та торувати собі шлях в найширші народні маси.

Отже — до праці друзі Обєднання!

Справа стрілецьких поминок в Товстенькім у воєвідстві.

Стрілецькі поминки в Товстенькім відбувалися кожного року святочно і спокійно. Але цього року староста поробив у святкуванню поминок ріжні обмеження і з того приводу дійшло до подій, яких опис у львівських ґазетах був сконфіскований. Докладний опис подій появився лиш в „Подільському Голосі“ в Тернополі, де його не сконфісковано.

Ріжні моменти зі свята опинилися в суді, бо посол Заваликут і деякі громадяне внесли скарги до суду за ріжні словні і чинні зневаги. Крім того посол Заваликут вніс скаргу до тернопільського воєвідства. У тій скарзі описані докладно всі події на поминках з домаганням гострого слідства і покарання виновних.

Pr. 251|29. Sąd okręgowy Wydział karny we Lwowie postanowił na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu Prokuratora okręgowego: a) zatwierdzić po myśli przepisu z art. 76, rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10. maja 1927, poz. 398, DzRrP. Nr. 45, dokonane dnia 11 lipca 1929 przez Starostwo Grodzkie we Lwowie zajęcie czasopisma „Swoboda“ Nr. 29, z dnia 14. lipca 1929, i z powodu że zamieszczony w tem czasopiśmie artykuł pod tytułem „Naszi partijni sprawy“ zawiera w sobie znamiona występku z art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10. V. 1927. poz. 399 DzRzP. Nr 45, b) wydać po myśli przepisu z art. 77 cytowanego rozporządzenia zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie pod rygorem następstw przewidzianych w art. 60 tegoż rozporządzenia.

Prezes Sądu I. Hawel

Воєнні хмари на Далекому Сході.

Війна між Китаєм і Радянщиною висить дальше у воздусі, але є надія, що загострена дипльоматична суперечка між обома сторонами дасться поладнати мирною дорогою. Пішло, як відомо, за східно-китайську залізницю, що є продовженням сибірської залізниці, перетинаючи на просторі півтора тисячі кільометрів китайську провінцію Манджурію, і веде до радянського міста Владивостока над Великим океаном. На підставі мукденського договору в 1924 р. ця залізниця є спільною власністю Китаю і Радянщини, але була обсаджена переважно більшовицькими службовцями. Китай вже від кількох років дивиться кривим оком на більшовиків, що мішаються до внутрішних справ китайської держави, хотячи защепити в ній більшовизм. Та коли новий націоналістичний уряд у Китаю зробив довголітній домовій війні конець, розпочав також боротьбу з більшовицькою аґітацією. Найперше вигнав керманича більшовицької пропаґанди Бородіна, а відтак звернув пильну увагу на радянські конзуляти в Шангаю, Кантоні, Мукдені і Харбіні, переводячи в них на протязі останніх двох літ часті ревізії та виарештовуючи більшовицьких аґітаторів, що там скривалися. Дня 10. липня ц. р. китайська влада перевела врешті чистку манджурської залізниці, арештувала кількасот радянських службовців і обсадила провідні становища на тій лінії переважно давніми царськими службовцями.

Обурений тим радянський уряд, що вже стільки набрав стусанів від китайської влади, поставився сим разом супроти Китаю дуже гостро. Він зажадав відкликання останніх китайських заряджень на манджурській залізниці та вислання делеґата на переговори, які мають рішити справу цеї залізниці. Все залежало тепер від відповіди Китаю. А Китай відповів дуже хитро, що він був приневолений зробити конець більшовицькій аґітації, шкідливій для китайської держави, а щодо делеґата, то готов вислати його на переговори до Москви. Така відповідь не вдоволила радянський уряд і він зірвав 18. липня ц. р. дипльоматичні зносини з Китаєм, відкликуючи звідтам усіх своїх урядових представників і виганяючи китайських представників з Радянщини. Рівночасно перервав залізничу комунікацію з Китаєм, відтинаючи його зовсім від Европи.

Зірвання дипльоматичних зносин є звичайно початком війни, але не мусить ним бути. Обі ворожі сторони кинули на радянсько-манджурську границю великі військові сили, а навіть пішла чутка, що тут і там вже розпочались бої. Однак ця чутка показалась неправдивою. Війни покищо нема і мабуть не буде, бо ані Радянщина, ані Китай до війни не приготовані. Не мають на це ані гроший ані достаточних воєнних засобів. А зрештою радянський уряд знає добре, що за Китаєм обстане Анґлія, Японія та інші світові держави, а Радянщині на випадок війни грозить внутрішний переворот і тоді з більшовицькою владою може бути кепсько. Досить, що обі ворожі сторони здержуються від воєнних кроків.

А тимчасом виступили вже ріжні держави (Японія, Анґлія, Франція, Америка) з посередництвом і заявили готовість посварених азійських сусідів якось погодити. Найважнійшим посередником є Америка. Зачувати, що китайський уряд приняв би посередництво Америки, а навіть готов згодитися на предложення Радянщини випустити арештованих більшовицьких аґітаторів і поладнати справу манджурської залізниці на китайсько-радянській конференції, як цього бажає собі радянський уряд. Китайське міністерство заграничних справ видало до урядів великих держав відозву, в якій заявляє, що мусить боронитися проти переворотової діяльности більшовиків і зробити конець анархії, яку вони вводять в Манджурії.

Отже по всякій правдоподібности до війни між Китаєм і Радянщиною не прийде.

Майбутня війна.

Що нас чекає і що не повинно бути.

Китайсько-радянська воєнна колотнеча занепокоїла цілий цивілізований світ, що здає собі добре справу з того, яке нещастя жде людство на випадок, якби вибухла нова світова війна. Всі стверджують згідно, що така війна буде знищенням для всеї цивілізації.

В такій війні возьмуть участь не тільки військові, але й цивільне населення. Перші будуть боротися на фронті зовнішнім, другі на фронті внутрішнім, доставляючи бойові засоби. Тому ворог буде боротися з цілим народом і вживатиме найстрашнійшої зброї, яку світ знає, а саме ґазів. А ґазова війна це конець для людства. Не поможуть проти неї ніякі маски ні охоронні засоби. Бо ґаз як не витроїть, то спалить все до тла і лишить тільки спалені трупи на улицях.

Літаки будуть сповняти в будучій війні величезне завдання. З хвилею виповідження війни цілі хмари літаків розсипляться по краю, кидаючи ґазові бомби. Сто літаків у пятьох черґових наступах може знищити все до тла на просторі до 100 кільометрів. На просторі 100 км. в глибину краю щезне всяке орґанічне життя. З міст остануться тільки звалища і купи трупів.

Станеться це першого і другого дня, так що третого дня не треба буде вже кидати бомб. З решти міст утічуть всі мешканці, ховаючись по селах. Спустошіють людські осередки, замовкнуть фабрики, припиниться всяка комунікація. Цивільне населення, видане на поталу літаків, безборонне і смертельно перелякане, занехає всякий опір. Всякі прояви життя завмруть і країна переміниться в одно цвинтарище.

Все те не видумка, але страшна дійсність, яка постигне людство зовсім певно в майбутній ґазовій війні. Тому завданням усіх міродатних чинників припинити за всяку ціну вибух нової війни, припинити дальші зброєння, розброїти держави і забезпечити людству мирне трудове життя.

Боротьба з визиском праці.

Побідний страйк в Рудеччині. В Бібреччині страйкують дальше. Великий страйк в Кремінеччині.

На фільварках ґрафа Лянцкоронського в селах *Лівчиці*, *Андріянів* і *Підзвіринці* рудецького повіту застрайкували місцеві селяни в часі косовиці. Доси кошено за десяту копицю, при чому робітники мусіли викопати кілька скринь бараболь, копати рови, обробляти бураки і т. п. Коли селянин брав для себе який морґ трави, то вже годі було відробитись. Страшно визискували селян ліверанти, що брали від ґрафа більші простори трави для спекуляції. Страйк скінчився *перемогою робітників*. Посередництво ліверантів знесено, селяни косять тепер не за десяту, але за шесту копицю, причому будуть менше копати бараболь, менше обробляти бураків і ровів зовсім не будуть копати. Коли перерахувати роботу за морґ трави на гроші, то замісць 200 зол. дають робітники 135 зол.

Страйк у *Бібреччині* поширився на Берездівці, Підгірці, Тужанівці і Гранки Кути. Застрайкували не тільки селяни, але й двірські форналі, між ними також поляки. Дідич спровадив 12 страйколомів з Крупська, але держить їх у маґазині. До праці на поле вони не йдуть. Страйкарі зажадали 8-годинної праці і підвишки платень.

Згодом вибух страйк на фільварках у Вибранівці і Бринцях Церковних. До цього страйку прилучилися рільні робітники із Суходолу, Суходільської Гути і Єлови (пов Жидачів). Дідич Тужанський звербував у Вибранівці кількох страйколомів, що почали возити конюшину, однак місцеві робітники їх зігнали. Син дідича *стріляв до робітників*, але на щастя нікого не поцілив. 400 морґів сіна і конюшини осталось нескошених. Поліція покликала страйковий комітет з Вибранівки до Бібрки і тут його арештувала. Арештовано також страйковий комітет у Бринцях Загірних, але страйкарі вибрали нові комітети. Наслідком страйку доньки дідича доять самі корови.

В *Кремінеччині* проголошено рільний страйк у Матвіївцях, Борщівці, Піщатинцях і Гриньківцях на фільварках ґрафинь Ледоховської і Ржевуської. Робітники домагаються підвишки платні до подвійної висоти і 8-годинного дня праці. Доси діставали півтора золотого за 14—15 годин денної праці. Коли страйковий комітет предложив дідичкам зо[illegible]ну умову, вони дали знати поліції, що селяни роблять бунт. З Кремінця та інших станиць поїхало до згаданих сіл багато поліції, що *арештувала багато людий*. В Матвіївцях нарід окружив поліційну станицю, домагаючись звільнення арештованих. Поліція розігнала людий, але на другий день вони знову прийшли. Остаточно випущено арештованих крім Андрія Корнійчука, що був головою страйкового комітету.

Однак страйк не тільки не припинився, але ще *поширився* на села Передмерці, Кудлаївці, Темногайці і Борсуки. Щоби зломити страйк, спроваджено страйколомів зі с. Вікняни, що працюють під охороною поліції. Дідички платять їм вдвоє більше, ніж доси. Настрій серед страйкарів бадьорий і вони певні, що боротьба за кращу винагороду праці мусить скінчитися їхньою перемогою.

ПОВІНЬ.

Величезні шкоди в Рудеччині.

З браку місця в нашій ґазеті не можемо подати описів величезного нещастя, яке постигло нашу країну з причини дощів. Для зразку містимо тільки повідомлення, яке надіслав посол Ґр. Тершаковець про розміри повени в Рудеччині:

Дня 13. липня вилив Стрвяж і Болозівка, а опісля Дністер на просторі від Долобова по Саську Домініканську в рудецькому повіті. Затоплені всі сіножати і пасовиська, положені над ріками, разом около 6.000 морґів, з того половина селянських, а половина поміщицьких, але винаймлених селянами. Від повені найбільше потерпіли громади: Болозів, Острів, Загіря, Хлопчиці, Чайковичі, Погірці, Подільці, Сусолів, Мости, Монастирець, Свинюша, Тартаків, Колодруби і Саська Домініканська.

Крім того вода залила всі поля в громаді Тартаків разом із забудованнями та знищила дві хати. Частинно залила вода поля в громадах: Чайковичі, Сусолів, Мости і Колодруби. Шкоди величезні. Найбільше потерпів Тартаків, де все знищено, бо до цього часу стоїть вода. На залитих полях пропали бараболі, а в значній частині також збіжа. Сіно в копицях і покосах поплило з водою, а нескошену траву залила вода.

Філія „Сільського Господаря“ в Комарні списує шкоди і старається, щоби влада прийшла з допомогою населенню, а в першу чергу, щоби відписано податки.

В станиславівському повіті шкоди виносять 12 і пів міліона зол.

По урядовим обчисленням страти від катастрофальної повени в днях 11—15. липня в станиславівському воєвідстві представляються так:

Вода знищила 670 мостів загальної вартости 7 міліонів 800 тисяч зол., 294 домів вартости 690.000 зол., 52.018 морґів землі вартости 4,649.219 зол., а крім того ріжні будівельні матеріяли, залізниці і т. п. вартости 56.000 зол. Разом 12 міліонів 665 тисяч зол.

Цим обчисленням не обняті шкоди в лісах, шкоди в жидачівському повіті, де води доси не опали, та шкоди в 14 громадах косівського повіту, що відтяті доси від світа з причини високого стану води в обох Черемошах.

В поодиноких повітах розпочали діяльність комітети несення помочи потерпівшим від повени.

З українських північних земель.

Роковини бою під Берестечком.

Кілька кільометрів від містечка Берестечка (пов. Горохів), коло села Пляшева, є гарний монастир, а коло нього невеличка церква, яка походить з часів Хмельницького. Перед історичним боєм під Берестечком Хмельницький молився у тій церкві.

Під монастирем є тисячі чашок і людських костей, викопаних в болотах в селі Пляшеві. Кости ті козацькі є уміщені у великих бетонових скринях не накриті. Взагалі у підземеллю під монастирем нема найменшого порядку. До війни був там музей, в якім находилися викопані в болотах козацькі гармати, шаблі, мушкети Нині нема по тім і сліду; все підчас війни вивезено.

Що року відправляється в тім монастирі в день бою козаків, т. є в девяту пятницю по Великодні, панахида по козаках, що впали там в бою. Є це заразом день відпустовий. Цього року свідоміїші одиниці хотіли влаштувати це свято 5-го липня величавійше святочною академією і посольським вічем. Але влада заборонила таке свято, а на могили прибуло маса поліції і тайних аґентів. На це свято приїхали і лиш надармо трудилися посли Вислоцький і Струтинський.

Свято в Золочівщині.

Село Соколівка пов. Золочів святкує 28. липня ц. р. 25-літній ювилей істнування читальні „Просвіти“ і пож.-рух. т-ва „Сокіл“ та одночасно 17-ті роковини смерти народнього діяча о. Володимира Кальби. Українське громадянство побудувало йому величавий памятник і 28. липня піде віддати поклін його духови. У цьому святі повинно взяти участь все околичне українське громадянство.

Присилайте передплату!

Господарські курси для жіноцтва.

Велике свято дня 30-го червня відбулося в Коршеві біля Коломиї. Це кінчився 3-місячний жіночий сільсько-господарський курс. На ньому перші (по війні) представниці нашого сільського жіноцтва одержали принаймі головні підстави господарської освіти, без яких нашим господиням не можна обійтися.

День перед тим курсистки в присутности учительського збору і запрошених гостей складали іспити з цього, чого навчилися. Пані управителька курсів інж. Стернюк Мандзакова завдавала своїм ученицям питання з сільського господарства: як ходити біля коров, щоб добре доїлися, багато молока давали, чого потребують кури, щоб дійсно прибутки давали, чого безроги і інша домашня тварина. І не тільки піклуватись тим всім вчили їх на курсі. Д-р ветеринарії Николайчук навчив їх, як лікувати усяку домашню тварину, запобігати хоробі. Вчилися курсистки теж управи городовини і плекали її у свойому гарному великому городі. Хатнього ладу і господарства вчила учителька п. Ільницька, яка скінчила господарську школу за границею. Про людське здоровля, як його плекати, як запобігати недугам, ходити біля дітий, як радити собі в наглих випадках довідались курсистки від лікаря д-ра Софії Парфанович. Про закони і громадські права вчилися від д-ра Залуцького. Відомости з історії і ґеоґрафії, літератури і інших цікавих наук почули від пана Ільницького. Про обовязки свідомого жіноцтва, орґанізацію жінок — про працю в жіночих гуртках і товариствах — вчила сен. О. Кисілевська. Навіть про пасічництво довідались багато цікавого від голови „Сільського Господаря“, радн. Кобринського.

Але найбільше праці і часу займила курсисткам наука крою, шиття, ручних робіт та куховарства. І коли у всіх тамтих науках видно було великі поступки і зрозуміння, то на цьому практичному полі просто треба дивуватись, що можна так багато скористати в так короткому часі. Виставка ручних робіт, вишивок, мережок, одягів і білля вказувала, що не дармо пішла праця фахових учительок п. Сімової та п. Залуцької. Зразки куховарської штуки уложені на пречарно убраному столі приносили честь ученицям та їх вчительці п. Хоровській.

Одного приходиться лише жалувати, що з цеї важної науки користало там мало учениць, бо ледви двайцять і кілька, коли моглоб бути багато більше. Може наглядні результати тої праці, які бачили ми на курсі, може докази її, які рознесуть по всіх закутках нашого краю курсистки, що походили з ріжних повітів, а навіть з Волині, отворять людям очі на це, як конечною є того рода освіта кожній господині.

На закінчення зійшлося багато місцевих селян, зїхалось немало замісцевих гостей навіть з подальших сторін. Мило, сердечно перейшло це рідке свято. Промови учениць, учительок, гостей витискали сльози зворушення у присутніх.

Тож велика дяка Союзові Українок та „Сільському Господареві“ у Львові за ці труди й великі кошти, які вони понесли для цього дуже важного діла. Дяка інжінерові Храпливому, п. Струтинській, представницям жіночого кружка та голові „Сільського Господаря“ в Коломиї радн. Кобринському за щире піклування курсом. Ну а вже найбільша честь всему учительству, та провідниці управительці курсу, що тільки щиро, сказати іноді надлюдського труду вкладала в це, щоб як мога найліпші і найкращі були результати їх праці.

На закінчення курсу наспіла привітна телеґрама від Митрополита Шептицького, якого теж, як фундатора коршівського майна, спомянули присутні добрим, вдячним словом.

Сенаторка О. Кисілевська.

Вічовий рух.

РАДЕХІВЩИНА. Посол о. д-р Пелліх відбув справоздавчі віча в слідуючих селах радехівського повіту: дня 4. липня в Оглядові, 5. липня в Нивицях і дня 12. липня в Сушні. На всіх вічах були приявні майже всі громадяне тих сіл. По вислуханні звіту з діяльности У. П. Р. і реферату посла про орґанізацію українських національних сил на селі присутні висловили довіря Українській Парл. Репрезентації.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

На одномісячній відпустці будуть: посол *Іван Заваликут*, окр. Тернопіль, від 1-го серпня, і сенатор *д-р Корнило Троян*, окр. Золочів від 10-го серпня ц. р.

ПОСТУП ОРҐАНІЗАЦІЇ.

СТАРОСАМБІРЩИНА.

З приходом у старосамбірський повіт о. сен. Юліяна Татомира орґанізаційне життя поплило живійше. Через брак інтеліґентних і рухливих сил підупав повіт, з чого скористали сельробівські аґенти, сіючи тьму і роздор серед народніх мас. Одначе тепер іде до кращого, чого доказом недавне величаве повітове свято „Просвіти“ в Старому Самборі, а також ціла низка віч та орґанізаційних довірочних нарад, уладжених неструдженим о. сен. Татомиром. Досі відбув о. Татомир справоздавчі віча і наради в місяци червни: в Лужку Горішнім дня 26., в Сушиці Риковій 2., в Поляні 9., в Сушиці Великій 10., в Тернові 10., в Лібухорі 10., в Розсохах 11., в Бачині 13., в Лужку Горішнім збори „Сільського Господаря“ 14. а дня 24. відбув збори „Сокола“, в місяци липни дня 7. загальні збори кооперативи в Лужку Горішнім. В Торчиновичах, де безуспішно пробували одинкарські посли робити своє збіговище, відбув о. Татомир велике віче дня 10., а дня 13. численну орґанізаційну нараду, відтак дня 14. відбулося велике віче в Топільниці, а дня 17. липня в Мостиляках. В повіті помітний зріст національної свідомости і охоти до орґанізаційної роботи серед старосамбірського міщанства, а також молоді і є надія, що із сельробівського трясовиння не остане скоро в Старосамбірщині ні сліду.

Непрошені опікуни.

Польські посли не зражуються тим, що українські селяне їх проганяють і дальше накидуються їм зі своєю непрошеною опікою. Дня 8-го липня ц. р. скликали одинкарські посли прилюдне віче в Бродах. Щоби забити людям голови. вони обіцяли, що вже в скорому часі будуть виплачувані пошкодованим воєнні вдішкодовання: на це треба лиш заснувати місцевий комітет, який буде слухати не тільки в справах відшкодовань, але і у всіх інших — панів з одинки. Один з послів заявив отверто, що відшкодовання отримає кожний, хто приступить до їх партії. Отже ті комітети в справі відшкодовань мали би бути властиво комітетами одинки.

В дискусії забрав слово наш посол Олександер Вислоцький і фактами доказав селянам все злобне крутійство і неправду, які несуть українським селянам одинкарські посли. Зокрема посол Вислоцький висвітлив заходи, які Український Соймовий Клюб робив саме в справі відшкодовань і пояснив, що тепер нема ніякої надії, щоби такі відшкодовання були виплачувані. По промові посла Вислоцького всі присутні разом зі своїм послом вийшли зі салі, лишаючи у ній самих панків зі Львова з похнюпленими носами.

Тогож дня відбув бувший польський премієр міністрів і голова опозиційного „Пяста“ посол Вітос своє чисто польське віче, на якому в гострий спосіб критикував теперішний політичний режім і останні виступи Пілсудського, а в кінці. поставив резолюцію з жаданням розвязання сойму, або шановання його як народнього представництва. Якийсь пілсудчик намагався обороняти політику санаційного табору, але кольоністи мазури його з місця закричали, так що сарака мусів чим скорійш зі салі вивтікати.

НОВИНКИ.

— **Митрополит Шептицький** виїхав до Риму і в суботу був на послуханню у папи.

— **Пригода посла.** Нічним потягом зі Львова до Тернополя їхав соціялістично-радикальний посол д-р Ладика. В переділі першої кляси він розібрався до білля і положився спати. Коли пробудився в Тернополі, побачив, що якийсь злодій вкрав йому плащ, ціле убрання, черевики, капелюх, а крім того портфель, в якім було півтора тисячки золотих і посольська леґітимація. Рад не рад вийшов з вагону тільки в сорочці і білих штанцях, без капелюха і босий, прикриваючись тільки скупеньким коциком. За злодієм пропав усякий слід.

— **Є збіже, нема хліба.** Міністерство внутрішних справ зарядило, що харчовіділи при воєвідствах мають пильнувати, щоби приписи про обороти збіжем, мливо і випікання хліба були точно виконувані, та щоби населення було забезпечене приписаним хлібом. Є це один з проявів державної збіжової політики, що, як відомо, заповнила державні маґазини великими запасами жита й обнизила на весну ціни збіжа, але зі стратою і для держави і для міст і для селянства. Хліб по містах як був дорогий, так і є, а селянські маси як не мали хліба, так і дальше не мають.

— **Наслідки строгої зими.** У міських парках і городах у Львові вирубано 1147 великих дерев, що зісхли наслідком великих морозів. Других стільки ще зісхне цього літа. Крім того вимерзло коло 12.000 деревець і половина деревних шкілок засаджених минулого року.

— **Нові жертви війни.** В Яцковичах пов. Зборів найшли хлопці на пасовиску ручну ґранату, що лежала там з часів світової війни. Один з них взявся розбирати ґранату ножиком і спричинив вибух, від якого вісьмох хлопців упало, роздертих і окровавлених. Шістьох померло незабаром від ран, а двох, тяжко покалічених відставлено до шпиталя.

— **Розвязання кас хорих.** Міністерство праці та суспільної опіки розвязало управи каси хорих в Кракові, Лодзі, Перемишлі, Львові та в інших містах і встановило для них урядових комісарів. Закинуло їм неправильну господарку, а на ділі є це дальше касування самоврядних установ в Польщі. Соймові посли заскаржили розпорядок міністра Пристора перед найвищий адміністраційний трибунал, а крім того виступлять проти нього в соймі.

— **Українські паломники в Римі.** Папа приняв на послуханню українських паломників із Галичини і говорив чверть години з великим одушевленням. Опісля митрополит Шептицький гостив їх щиро і провів з ними довший час.

— **Відгомін протижидівських заворушень.** Прокуратура карного суду у Львові виготовила акт обвинувачення проти 32 польських студентів, що брали участь в жидівських погромах минулого місяця. Оборони обвинувачених „героїв“ піднялось 14 польських адвокатів.

— **Спека** запанувала в останнім часі в цілій Европі. По містах гинуть люди від сонішного удару. Кажуть, що спека потреває довший час.

— **Смерть від грому.** В часі бурі, яка перетягнула 20. ц. м. над Потуторами пов. Бережани, ударив грім у парохіяльний дім і вбив 26-літну Анну Опляк, що пильнувала мешкання.

— **Жертва грому.** В Козачині пов. Борщів ударив грім у хату Гринька Добрянського і вбив його 36-літну жінку і 77-літну сусідку. Хата з цілим майном згоріла.

— **Тисяч осіб утонуло.** Малу Азію навістила страшна повінь. Деякі місцевости зовсім знесені з землі. Найбільші шкоди є в провінції Трапезунт, де згинуло понад 1000 людий. Населення утікло в гори.

— **Нещаслива купіль.** В Яремчу пов. Надвірна утонув підчас купелі в Пруті 18-літний ученик Зільбербуш, що скінчив сього року гімназію.

— **Бандитизм в краю.** На дорозі з Ходорова до Залесець пов. Бібрка напали польські кольоністи з Кремерівки в білий день на двох українців із Залесець і пробували здерти з них українські строї. Нападені ледви оборонилися від здичілих напасників. — В Мисовицях пов. Коросно два злодії хотіли вкрасти з хліва одного господаря безрогу, а коли він заступив їм дорогу, застрілили його з крісів.

— **Напад на школу.** До мешкання управителя школи в Старім Самборі, Йосифа Шимали, дісталися в ночи три злодії і з наставленими револьверами зажадали гроший. Жінка Шимали наробила крику, а тоді бандити пострілили її тяжко в живіт а його в руку, зрабували готівку 1.500 зол. і дорогоцінности і втікли. Поліція арештувала трьох підозрілих людий. Одного з них Петра Гащука, що сховався був у копиці сіна тяжко пострілила. так що його відвезено до шпиталю в Дрогобичи.

— **Циганський процес,** що вівся довший час перед судом у Кошицях (Чехословаччина) скінчився 20. липня. Двох циганів засуджено на досмертну вязницю, а інші дістали по 4—15 літ вязниці. Всіх обвинувачувано тільки за грабіж і вбивства, бо людоїдства їм не доказано.

— **І такі бувають капітани.** Військовий суд у Львові засудив на 6 місяців вязниці і видалення з армії капітана 6. полку саперів Ґдулю за хабарництво і за сфальшування свідоцтва 7. кляси гімназії, на основі якого іменували його офіциром. На ділі він мав скінчені три кляси.

— **Нещастя зі самоходами** в краю трапляються все частійше. На дорозі між Рогатином і Буковою наїхало особове авто директора ходорівської цукроварні на селянський віз, наслідком чого потовклися тяжко чотири селянки і жінка директора Пйотровського.

— **Огні.** В селі Крупську пов. Жидачів вибухла 17. п. м. пожежа, що при сильному вітрі знищила половину села. Згоріли 64 господарські загороди, а більше як сто родин остало без даху над головою. — В Підгайчиках пов. Теребовля згоріло 8 будинків, між ними й латинське прихідство. — В Ігровиці пов. Тернопіль згоріла одна хата, а в ній 5-літний хлопець. — В Дублянах пов. Львів згоріли дві господарські загороди. — В Галичи пов. Підгайці жертвою огню впали чотири загороди. Пожежу викликали діти без нагляду. — Велика пожежа навістила село Поздимир пов. Сокаль, де згоріло 26 хат і 21 господарських будинків, а 50 родин осталось без даху над головою. — В Березині пов. Костопіль (на Волині) згоріли дві стодоли. Огонь повстав від папіросів. — В Дрогомішанах пов. Станиславів діти, бавлячись огнем, спричинили пожежу, що знищила дві загороди. Огонь угасив відділ кінноти, що перебував у селі на вправах.

— **Нові долярові банкноти** видав американський уряд дня 10. липня. Банкноти менші від дотеперішних і зроблені з іншого паперу. Давні долярові банкноти є дальше важні.

Відділ правної поради.

Веде пос. В. Целевич.

ЗАМІТКА. **У цьому відділі будемо давати відповіди на запити кождого передплатника „Свободи“. Листовну відповідь одержить лише той передплатник, що пришле почтовий значок за 25 сот.**

В справі т. зв. копиткового.

Великим тягарем для селянського населення є оплата, звана копитковим. Цю оплату побирають заряди міст при вїзді до міста від кожного копита. В деяких містах виносить вона 1 зол. і більше.

Побирання тих оплат є звичайним безправством. Копиткового від фір, що вїзджають до міста, не вільно побирати, бо на основі арт. 24. дорогового закону оплати ті задержано лише в тих містах, де істнували перед виданням закону. В Східній Галичині копиткове істнувало лише у Львові і лише оден заряд міста Львова на цілу Галичину має право побирати копиткове.

Якже боротися з тою самоволею маґістратів?

Кожний господар, що заплатить копиткове, має внести зажалення до староства.

Зразок зажалення:

До

Повітового Староства

в Підгайцях.

Заряд міста Підгайці побрав від мене при вїзді до міста дня . . . . 1929 р. копиткове у висоті . . . . . . Доказ: переслухання свідків Івана . . . . і Дмитра . . . . господарів з Голгіч.

Побирання копиткового є протизаконне, бо стоїть в суперечности з постановою арт. 24. закону про будову і удержання прилюдних доріг. Тому прошу Повітове Староство видати зарядови міста Підгаєць заказ побирати копиткове і спонукати заряд міста звернути мені пібрану оплату у висоті. . . .

Голгочі, дня . . . . .1929 р.

. . . .

господар в Голгочах.

Колиб староство полагодило відмовно таке зажалення, треба внести відклик до воєвідства. Українські селяне мусять повести рішучу боротьбу проти безправного визиску міст. Інформації відносяться до Східної Галичини

В справі опалу для учителів.

Питання: З Волині питають нас, чи повітова шкільна рада має право наложити на громаду обовязок достарчувати учителям загальних шкіл безплатно опалу?

Відповідь: Поступовання повітової шкільної ради є протизаконне. Вправді за російських часів мали громади такий обовязок, однак цей обовязок зносить польський закон з дня 17. лютого 1922 про закладання і удержування загальних публичних шкіл. На основі арт. 11. того закону громада є обовязана достарчити світло і опал лише для школи, себто для шкільної салі і сіней. Впрочім повітова шкільна рада не може взагалі на громаду накладати тягарів, бо надзірною владою над громадою є повітовий виділ.

Чи громадські уряди звільнені від почтової оплати?

Про ту справу говорить розпорядок міністра почт і телеґрафів з дня 17. серпня 1928 р На основі того розпорядку громадські уряди є звільнені зовсім від почтової оплати при звичайних листах, які відносяться до порученого круга ділань громади. Не робить ріжниці, до кого такі листи є адресовані.

На таких звільнених від почтової оплати листах має бути на коперті подана: 1) назва громадського уряду. 2) число, під яким лист є записаний в дневнику діяльности громадського уряду, 3) замітка слідуючого змісту: „Урядова справа в виконанню порученого круга ділань вільна від почтової оплати“. 4) слід прибити громадську печатку.

Такі листи мається надавати в почтових урядах. Найкраще надавати такі листи при помочи окремої книжочки надання, до якої вписується кожного листа, а почтовий уряд потверджує відібрання посилки.

Листи рекомандовані не є звільнені від почтової оплати. Інформації відносяться до всіх українських земель.

Кошти лікування убогого вязня.

З Волині запитують нас, хто поносить кошти лікування убогого вязня. Коли вязень захворів у вязниці і його віддано до шпиталю в часі відбування кари, то кошти лікування поносить державний скарб. Інформації відносяться до всіх українських земель.

За одноцілий фронт праці.

Краєва нарада в справі співпраці Т-ва „Сільський Господар“ і нашої кооперації.

Дня 6. червня ц. р. відбулася нарада представників Повітових Союзів Кооператив, філій „Сільського Господаря“ та краєвих централь, а саме: „Сільського Господаря“, Ревізійного Союзу Українських Кооператив, „Центросоюзу“, „Маслосоюзу“, „Народньої Торговлі“, „Дністра“, „Центробанку“.

Нарада занялася справою дальшої розбудови Т-ва „Сільський Господар“. Ствердивши, що це Т-во є під сьогоднішню пору найважнішим для західно-українського села, нарада рішила, що вся наша кооперативна орґанізація мусить усіми силами підтримати цю нашу осередню хліборобську орґанізацію. Вирішено такі постанови:

1) Краєве Т-во Господарське „Сільський Господар“ сповняє тепер не тільки працю станової хліборобської та сільсько-господарської организації, але є також помічним в орґанізації сільсько-господарської кооперації, а тимсамим мусить найти повну піддержку в наших кооперативних установах.

2) „Сільський Господар“ і кооперація мусять повести рішучу акцію для оборони „Сільського Господаря“, як єдиної української станової хліборобської і сільсько-господарської организації, перед наступом чужих господарських установ і других ворожих „Сільському Господареви“ чинників.

3) „Сільський Господар“ і кооперація мусять вести спільну працю над сільсько-господарським навчанням і будовою сільсько-господарської кооперації, а в цьому мусить кооперація бути помічною „Сільському Господареві“ відповідними фондами. Ця допомога має бути переведена в цей спосіб: Кооперативи першого ступня вплатять обовязуючу вкладку до „Сільського Господаря“ на руки Повітових Союзів Кооператив за рік 1929 по 10 зл. і запренумерують обовязково часопис „Сільський Господар“, якого передплата виносить річно 10 зл. Крім того кооперативи першого ступня приділять з чистих зисків або з біжучих грошей частину на працю „Сільського Господаря“, однак не менше чим 10 зл. Вкінці Повітові Союзи Кооператив і краєві централі, або установи, що мають краєвий характер, вплатять окремі більші суми в порозумінню з Радою „Сільського Господаря“.

4) Ревізійний Союз Українських Кооператив та Повітові Союзи Кооператив звернуть увагу на це, щоби кооперативи першого ступня приділювали частину зисків на сільсько-господарську працю Кружків „Сільського Господаря“, а Повітові Союзи Кооператив на працю філій „Сільського Господаря“.

5) Нарада уважає вказаним, щоби всі українські централі та установи краєвого характеру застановилися над способами співпраці на сільсько-господарській ділянці в ціли поширення і поглиблення праці „Сільського Господаря“ і подали в цій справі відповідний плян краєви. Заініціовання порозуміння доручається Ревізійному Союзові Українських Кооператив шляхом скликання окремої конференції в цій справі.

6) Краєве Товариство Господарське „Сільський Господар“ і кооперація поведуть на місцях рішучу акцію за опанованням господарських аґенд самоврядування по громадах і повітах.

7) Ревізійний Союз Українських Кооператив, як всенароднє обєднання хліборобських кооператив, що має за свій інтерес піднесення сільсько-господарської культури і будову сільсько-господарської кооперації, повинен на будуче в бюджет своїх видатків включити також видатки на всю працю „Сільського Господаря“, яка змагає до піднесення цеїж культури і сільсько-господарської кооперації.

——о——

Дописи.

ДРУХОВА НА КОСТОПІЛЬЩИНІ (ВОЛИНЬ). Пора до праці. Наше село не є зорґанізоване. Нема в нас ні кооперативи, ані „Просвіти“. Тільки кількоро свідоміщих селян передплачують часописи УНДО. Дотепер не було кому в нас дбати за освіту, бо наш староста Євдоким не клопочеться за добробут громади, а тільки знає те, щоб бути йому правою рукою ґміни. Вже кілька разів селяне хотіли скинути його зі старороства, але де там! Адміністраційна влада і не слухає наших скарг. Є в нашому селі школа (утраквістична), вже стара, мало не завалиться. Взялись селяне за це, щоб збудувати нову школу, вже навіть привезли каміння на фундамент, але його мало що є, бо селяне порозбирали собі на печі. Це занедбання коїлося теж через нашого старосту. Наша молодь не краща від старих. Замісць братись до самоосвіти, по вечорах виправляють на вулиці гуки та ломлять замки, а як появиться якесь весілля, то всі розступись, бо вже прийшла нечисть і завжди не обійдеться без лиха. Декілька свідоміших селян почали вже в нас гуртуватись та заохочувати інших на те, щоб заснувати в своїй громаді освітне діло. Перший початок почали з того, що в приходській церкві запровадили на рідній мові богослуження і співацький хор, який робить велике сильне враження на свідоміших людей. Пора, щоб наші селяне всі як один взялись до ширшої орґанізаційної праці та до боротьби зі шкідниками народньої справи. — **Патріот.**

Оповістки.

Світний Конґрес з нагоди 60-ліття Товариства „Просвіта“ відбудеться невідклично у днях 22—24. IX 1929 р. у Львові. Звертається увагу всім референтам щоби були готові зі своїми рефератами. — Конґресовий Комітет. 2—?

До читачів і передплатників „Життя і Знання“ в краю і заграницею. До чч. 10—11 (місяці липень і серпень) долучено додатковий анкетний листок. Редакція просить усіх читачів і передплатників, щоби вони дали відповідь на поставлені в ньому питання і прислали необхідно виповнені анкетні листки на адресу „Життя і Знання“ (Ринок, ч. 10) в найближчих днях.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів. Ринок ч. 10.